

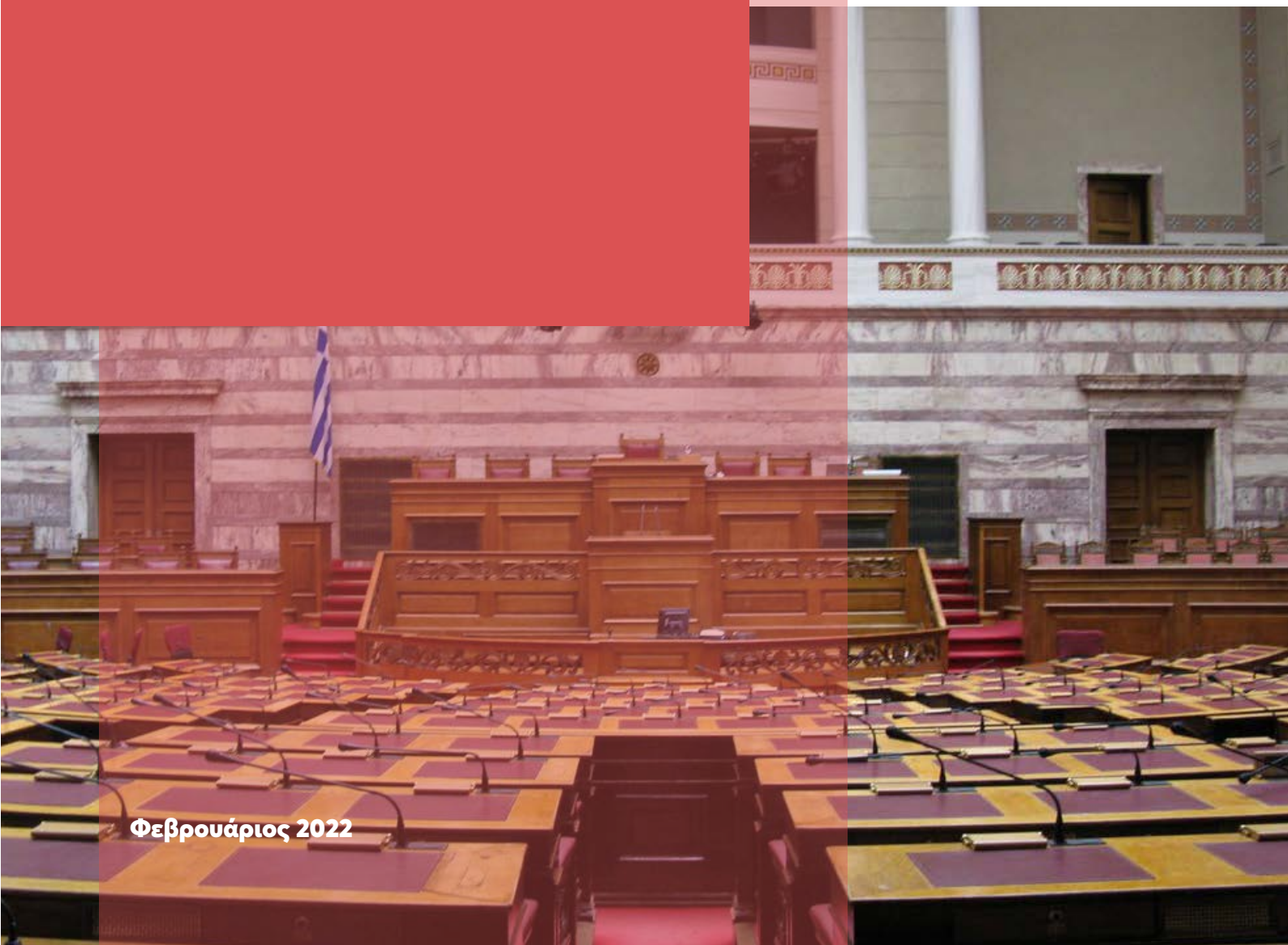
Δείκτης Νομοθετικής Συναίνεσης

Ιούλιος 2019 –
Δεκέμβριος 2021

Κωνσταντίνος Σαραβάκος
Συντονιστής Ερευνητικών Προγραμμάτων
του ΚΕΦΪΜ – Μάρκος Δραγούμης

Φεβρουάριος 2022

Ο Κωνσταντίνος είναι Συντονιστής Ερευνητικών Προγραμμάτων στο ΚΕΦίΜ – Μάρκος Δραγούμης. Γεννήθηκε το 1988 και μεγάλωσε στον Κολωνό. Είναι πολιτικός επιστήμονας και τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν τη ρυθμιστική πολιτική, την πολιτική οικονομία (φτώχεια, ανισότητα και ευημερία) και τα πολιτικά κόμματα (δημοκρατία, λαϊκισμός και πολιτική συμπεριφορά). Είναι μέλος της Ελληνικής Εταιρείας Πολιτικής Επιστήμης και του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδας. Είναι ακόμη επισκέπτης ερευνητής στο European Policy Information Center (EPICENTER), ένα ανεξάρτητο δίκτυο εννέα ευρωπαϊκών δεξαμενών σκέψης που εδρεύει στις Βρυξέλλες.

Είναι κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου στην Πολιτική Επιστήμη και την Κοινωνιολογία (με άριστα) από το Πανεπιστήμιο Αθηνών, με τη μεταπτυχιακή διπλωματική του εργασία να έχει ως θέμα τις φιλελεύθερες δεξαμενές σκέψης στην Ελλάδα από τη Μεταπολίτευση μέχρι το 2010. Ακόμη, έχει μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών στα Εφαρμοσμένα Οικονομικά και τη Διοίκηση από το Πάντειο Πανεπιστήμιο. Είναι πτυχιούχος Ιστορίας και Φιλοσοφίας της Επιστήμης.

Δείκτης Νομοθετικής Συναίνεσης Ιούλιος 2019 – Δεκέμβριος 2021

Κωνσταντίνος Σαραβάκος, Συντονιστής Ερευνητικών Προγραμμάτων του ΚΕΦίΜ – Μάρκος Δραγούμης
Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών – Μάρκος Δραγούμης

Πρώτη Έκδοση

Αθήνα, Φεβρουάριος 2022

Εξώφυλλο και σχεδιασμός: DPS Design

Το Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών – Μάρκος Δραγούμης (ΚΕΦίΜ) είναι η κύρια ανεξάρτητη, μη κρατική, μη κομματική φιλελεύθερη δεξαμενή σκέψης στην Ελλάδα. Το έργο του ΚΕΦίΜ περιλαμβάνει ερευνητικά προγράμματα, εκδόσεις και εκδηλώσεις που έχουν ως επίκεντρο την αύξηση της ατομικής ελευθερίας για κάθε πολίτη. Όραμά μας είναι μια Ελλάδα πρότυπο οικονομικής και κοινωνικής ελευθερίας, που παρέχει στους πολίτες της τη δυνατότητα να δημιουργήσουν και να επιδιώξουν τα όνειρα και τις φιλοδοξίες τους.

Μάθετε περισσότερα στο www.kefim.org.

Αυτή η μελέτη χορηγείται με άδεια Creative Commons Αναφορά Δημιουργού 4.0.

Περιεχόμενα

Κύρια Ευρήματα.....	4
Εισαγωγή	5
Αντικείμενο της μελέτης.....	5
Η μέθοδος ανάλυσης.....	6
Η νομοθετική συναίνεση στην παρούσα Βουλή: Ιούλιος 2019 – Δεκέμβριος 2021.....	6
Η νομοθετική συναίνεση στην αντιπολίτευση από το 2004 μέχρι σήμερα	10
Αξιωματική αντιπολίτευση	10
Σύνολο αντιπολίτευσης.....	10
Νομοθετική συναίνεση και ιδεολογική τοποθέτηση.....	12
Νομοθετική συναίνεση ανά πεδίο πολιτικής	12
Μεθοδολογία και δεδομένα	16
Ευχαριστίες	17

Κύρια Ευρήματα

- Την περίοδο 2019-2021, ο ΣΥΡΙΖΑ ως αξιωματική αντιπολίτευση υπερψήφισε το 24,8% των νομοσχεδίων που εισήγαγε η ΝΔ ως κυβερνώσα πλειοψηφία, το ΚΙΝΑΛ το 50,3%, το ΚΚΕ το 0,6%, η Ελληνική Λύση το 18,2% και το ΜέΡΑ25 το 6,7%.
- Η κοινοβουλευτική στάση του ΣΥΡΙΖΑ φαίνεται να κινείται σε πιο συναινετικό πλαίσιο με την πάροδο του χρόνου, καθώς υπερψηφίζει ολοένα και μεγαλύτερο ποσοστό νομοσχεδίων της εκάστοτε κυβερνητικής πλειοψηφίας. Την περίοδο που εξετάζει αυτή η μελέτη (2019-2021) ο ΣΥΡΙΖΑ σημειώνει το μεγαλύτερο ποσοστό υπερψήφησης κυβερνητικών νομοσχεδίων με 24,8%, διπλασιάζοντας το ποσοστό από την προηγούμενη φορά που βρέθηκε στην αντιπολίτευση (2012-2015).
- Το 2021, ο ΣΥΡΙΖΑ αποτελεί το μοναδικό κόμμα της αντιπολίτευσης που αύξησε τη νομοθετική του συναίνεση σε σχέση με το 2020 (κατά 8 ποσοστιαίες μονάδες), φτάνοντας το 29%. Η νομοθετική συναίνεση των άλλων κομμάτων της αντιπολίτευσης σημείωσε πτώση από 1 έως 14 ποσοστιαίες μονάδες.
- Το ΚΙΝΑΛ εξακολουθεί να διατηρεί μία συναινετική κοινοβουλευτική στάση από το 2015 και μετά, υπερψηφίζοντας 1 στα 2 κυβερνητικά νομοσχέδια, έχοντας μετακινηθεί σημαντικά από τα χαμηλότερα ποσοστά της περιόδου 2004-2009.
- Στα επιμέρους πεδία πολιτικής, η μεγαλύτερη νομοθετική συναίνεση επετεύχθη στην Εθνική Άμυνα & Εξωτερική Πολιτική, όπου ΣΥΡΙΖΑ και ΚΙΝΑΛ υπερψηφίζουν πάνω από 8 στα 10 νομοσχέδια και διεθνείς συμβάσεις.
- Το πιο συγκρουσιακό πεδίο πολιτικής, με τη χαμηλότερη νομοθετική συναίνεση, είναι αυτό της Παιδείας, όπου το ΚΙΝΑΛ υπερψήφισε 1 από τα 6 νομοσχέδια και η Ελληνική Λύση 2 από τα 6. Τα υπόλοιπα κόμματα καταψήφισαν και τα 6 νομοσχέδια.
- Όταν η ιδεολογική τοποθέτηση των κομμάτων βρίσκεται πιο κοντά στο κέντρο της παραδοσιακής κλίμακας αριστεράς – δεξιάς, τα κόμματα της αντιπολίτευσης δείχνουν να συναινούν περισσότερο στο νομοθετικό έργο της εκάστοτε κυβερνητικής πλειοψηφίας.
- Σε αντίθεση, όταν η ιδεολογική τοποθέτηση των κομμάτων βρίσκεται πιο κοντά στα δύο άκρα της κλίμακας αριστεράς – δεξιάς, τα κόμματα της αντιπολίτευσης φαίνεται να συναινούν λιγότερο στο νομοθετικό έργο της εκάστοτε κυβερνητικής πλειοψηφίας.
- Για το σύνολο της περιόδου 2004-2021, η μεγαλύτερη νομοθετική συναίνεση των κομμάτων της αντιπολίτευσης επιτυγχάνεται σε νομοσχέδια που αφορούν την Εθνική Άμυνα & Εξωτερική Πολιτική, ενώ η μικρότερη σε νομοσχέδια που αφορούν το Κράτος & τη Δημόσια Διοίκηση, την Παιδεία, και την Οικονομία.

Εισαγωγή

Ο Δείκτης Νομοθετικής Συναίνεσης ανήκει στις δράσεις του Παρατηρητηρίου Κοινοβουλευτικής Δραστηριότητας του ΚΕΦΙΜ. Το Παρατηρητήριο παρακολουθεί τη νομοθετική συναίνεση για πέμπτη συνεχόμενη χρονιά, αποτελώντας την πρώτη μελέτη που καταγράφει και αναλύει τι ψηφίζουν τα κόμματα στη Βουλή σε κάθε νομοσχέδιο ανά κοινοβουλευτική περίοδο από το 2004 μέχρι σήμερα¹. Επίσης, το Παρατηρητήριο Κοινοβουλευτικής Δραστηριότητας ελέγχει τη νομοθετική ποιότητα, δημοσιεύοντας ετησίως τον Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης.²

Αντικείμενο της μελέτης

Ο Δείκτης Νομοθετικής Συναίνεσης εξετάζει μια κρίσιμη παράμετρο του θεσμικού ρόλου των κομμάτων σε μία φιλελεύθερη δημοκρατία, το κατά πόσο τα κόμματα της αντιπολίτευσης συναινούν, ψηφίζοντας υπέρ επί της αρχής, στο νομοθετικό έργο της εκάστοτε κυβερνητικής πλειοψηφίας. Η αντιπολίτευση αποτελεί βασικό συστατικό της φιλελεύθερης δημοκρατίας, ως ένας από τους μηχανισμούς που ελέγχει την κυβέρνηση και ελέγχεται από άλλους θεσμούς. Η μελέτη της κοινοβουλευτικής συμπεριφοράς των κομμάτων της αντιπολίτευσης στην διαμόρφωση της εφαρμοσμένης πολιτικής αφενός καταδεικνύει τα όρια της συναίνεσης ή της ρήξης του κομματικού συστήματος, δηλαδή των φορέων πολιτικής εκπροσώπησης των πολιτών στην φιλελεύθερη δημοκρατία, και αφετέρου ελέγχει τις τοποθετήσεις των κομμάτων επί συγκεκριμένων προτάσεων πολιτικής σε βάθος χρόνου. Η νομοθετική λειτουργία και η διαμόρφωση εφαρμοσμένης πολιτικής αποτελούν μία από τις σημαντικότερες θεσμικές διαστάσεις της λειτουργίας των κοινοβουλευτικών κομμάτων.

Επίσης, η μελέτη καλύπτει ένα σημαντικό ερευνητικό κενό πάνω στο ζήτημα της ανάλυσης και ερμηνείας της συμπεριφοράς της αντιπολίτευσης που συζητείται εκτενώς στη διεθνή ακαδημαϊκή έρευνα.³

Η μελέτη αυτή αποσκοπεί στο να συνθέσει και να αναλύσει τη νομοθετική συναίνεση στην Βουλή, απαντώντας στα παρακάτω βασικά ερευνητικά ερωτήματα:

- Ποια είναι η νομοθετική συναίνεση των κομμάτων της αντιπολίτευσης στα νομοσχέδια που εισάγει η εκάστοτε κυβερνητική πλειοψηφία ανά κοινοβουλευτική περίοδο;

1 [Πώς ψηφίζουν τα κόμματα: Κοινοβουλευτική ψήφος 2004-2019.](#)

2 [Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης 2018, 2019, 2020.](#) Επίσης έχει δημοσιευθεί ο αντίστοιχος Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης στην [Ευρωπαϊκή Ένωση για τα έτη 2019 και 2020.](#)

3 Για τον ρόλο της αντιπολίτευσης στην φιλελεύθερη δημοκρατία και την σχέση του με την εφαρμοσμένη πολιτική βλ. ενδεικτικά [εδώ](#). Επίσης, βλ. Louwse T., Otjes S. How Populists Wage Opposition: Parliamentary Opposition Behaviour and Populism in Netherlands. *Political Studies*. 2019; 67(2):479-495 και Wegmann S. Policy-making power of opposition players: a comparative institutional perspective, *The Journal of Legislative Studies*. 2020; Online first: 1-26.

- Ποια είναι η στάση της αξιωματικής αντιπολίτευσης απέναντι στα νομοσχέδια της κυβερνητικής πλειοψηφίας;
- Ποια είναι η εξέλιξη της κοινοβουλευτικής συναίνεσης των κομμάτων από το 2004 μέχρι σήμερα, και ποια είναι τα βασικά πορίσματα σε σχέση με τη διαμόρφωση της εφαρμοσμένης πολιτικής;
- Σε ποια πεδία πολιτικής τα κόμματα της αντιπολίτευσης σημειώνουν μεγαλύτερη συναίνεση με την κυβερνητική πολιτική και σε ποια πεδία η στάση τους είναι περισσότερο συγκρουσιακή; Υπάρχει διακύμανση μεταξύ των κοινοβουλευτικών περιόδων ή η συναίνεση παραμένει σταθερή;

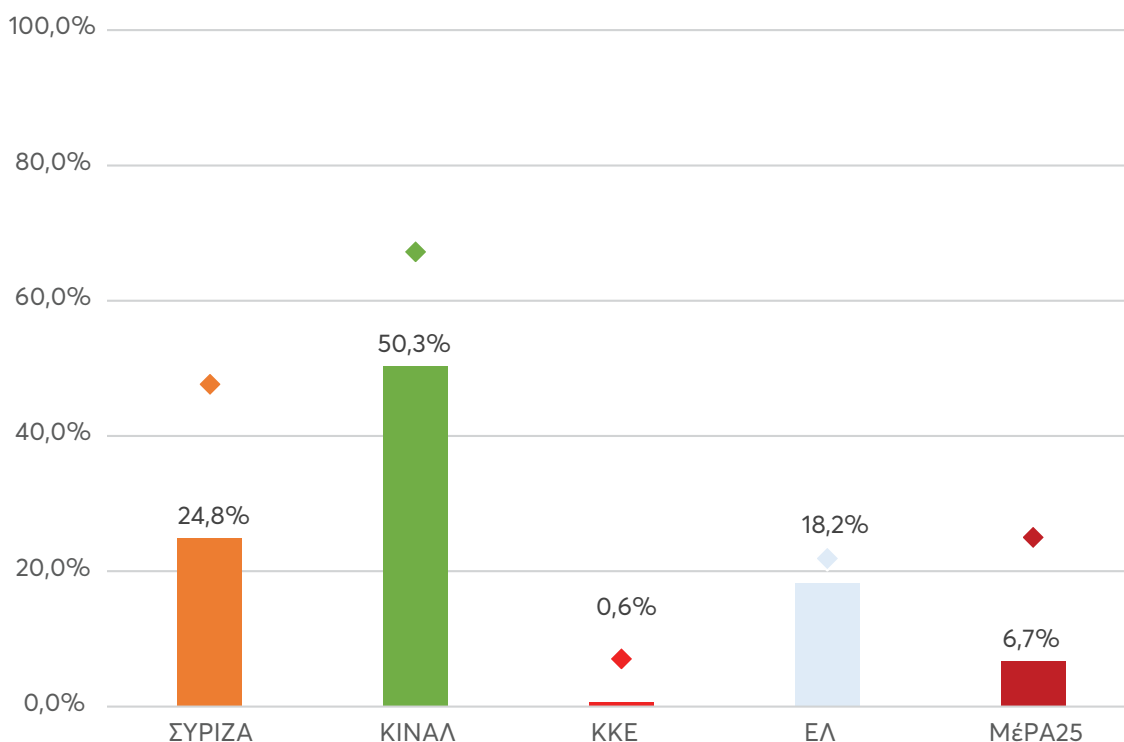
Η μέθοδος ανάλυσης

Ο Δείκτης Νομοθετικής Συναίνεσης υπολογίζεται από το άθροισμα των νομοσχεδίων που υπερψήφισε επί της αρχής κάθε κόμμα προς το σύνολο των νομοσχεδίων που ψηφίστηκαν από την πλειοψηφία στην εκάστοτε κοινοβουλευτική περίοδο. Στην ανάλυση που ακολουθεί, επελέγη η διακριτή επεξεργασία των καθαυτό νομοσχεδίων από τις διεθνείς συμβάσεις, οι οποίες παραδοσιακά παρουσιάζουν μεγαλύτερα ποσοστά συναίνεσης καθώς ως επί το πλείστον αφορούν διακρατικές συμφωνίες συνεργασίας και δεν διαμορφώνουν κυβερνητική πολιτική. Δεδομένου όμως του ότι ακόμη και τα ποσοστά υπερψήφισης διεθνών συμβάσεων παρουσιάζουν διακυμάνσεις ανά κόμμα και περίοδο, αυτά επισημαίνονται διακριτά.

Η νομοθετική συναίνεση στην παρούσα Βουλή: Ιούλιος 2019 – Δεκέμβριος 2021

Η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας που εξελέγη τον Ιούλιο του 2019, εισήγαγε 165 νομοσχέδια προς ψήφιση μέχρι και τις 31 Δεκεμβρίου του 2021. Από αυτά, ο ΣΥΡΙΖΑ ως αξιωματική αντιπολίτευση υπερψήφισε το 24,8%, το ΚΙΝΑΛ το 50,3%, το ΚΚΕ το 0,6%, η Ελληνική Λύση το 18,2% και το ΜέΡΑ25 το 6,7% (βλ. Γράφημα 1).

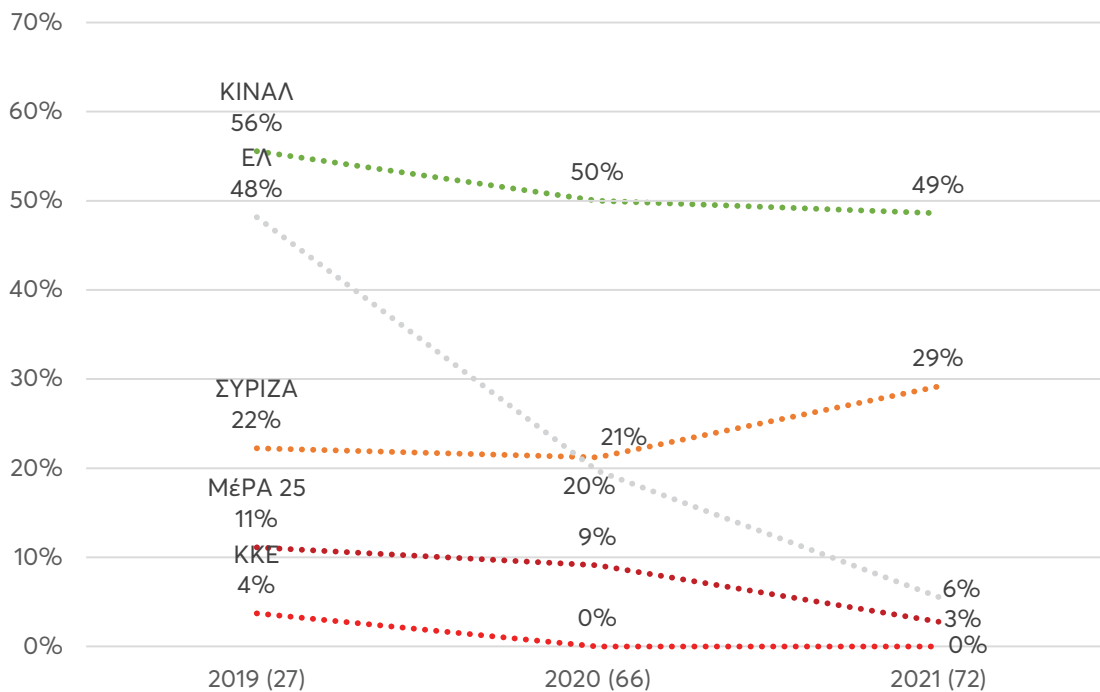
Γράφημα 1. Νομοθετική Συναίνεση από τα κόμματα της αντιπολίτευσης επί κυβέρνησης ΝΔ, Ιούλιος 2019 – Δεκέμβριος 2021

N = 165 Νομοσχέδια & 91 Διεθνείς Συμβάσεις
Με ρόμβο σημειώνεται το ποσοστό υπερψήφισης αν συνυπολογιστούν και οι διεθνείς συμβάσεις.

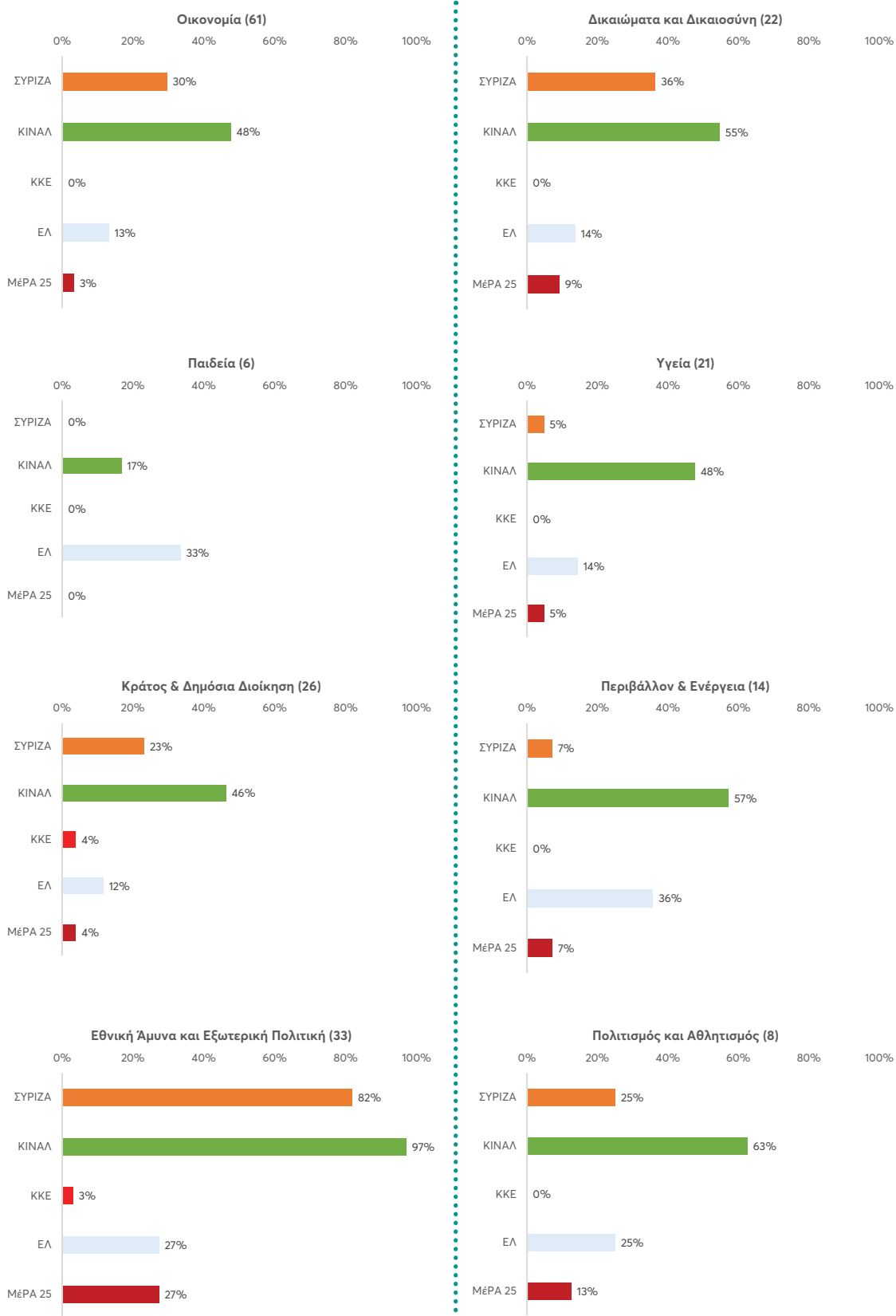
Σχετικά με την κατ' έτος εξέλιξη της νομοθετικής συναίνεσης των κομμάτων στην παρούσα Βουλή, παρατηρούμε πως ο ΣΥΡΙΖΑ το 2021 ήταν το μοναδικό κόμμα της αντιπολίτευσης που αύξησε την νομοθετική του συναίνεση σε σχέση με το προηγούμενο έτος (κατά 8 ποσοστιαίες μονάδες), φτάνοντας το 29%. Τα υπόλοιπα κόμματα της αντιπολίτευσης μείωσαν την νομοθετική τους συναίνεση σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, με την Ελληνική Λύση να παρουσιάζει τη μεγαλύτερη μεταβολή, της τάξεως των 14 ποσοστιαίων μονάδων. Το ΚΙΝΑΛ συναίνεσε στο 49% του νομοθετικού έργου της κυβερνητικής πλειοψηφίας το 2021, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για την Ελληνική Λύση είναι 6%, για το ΜέΡΑ25 3% και για το ΚΚΕ 0% (βλ. Γράφημα 2).

Γράφημα 2. Ποσοστά υπερψήφισης από τα κόμματα της αντιπολίτευσης ανά έτος επί κυβέρνησης ΝΔ (Κ. Μητσοτάκη), Ιούλιος 2019 – Δεκέμβριος 2021

Στα επιμέρους πεδία πολιτικής η μεγαλύτερη νομοθετική συναίνεση επετεύχθη σε νομοσχέδια και διεθνείς συμβάσεις που αφορούν την Εθνική Άμυνα & Εξωτερική Πολιτική, γεγονός αναμενόμενο καθώς είναι το μοναδικό πεδίο όπου συμπεριλαμβάνονται οι διεθνείς συμβάσεις ως βασικό μέσο νομοθέτησης και άσκησης εφαρμοσμένης πολιτικής, για τις οποίες σταθερά η νομοθετική συναίνεση είναι υψηλή. Ακολουθούν τα πεδία του Πολιτισμού & Αθλητισμού, και Περιβάλλοντος & Ενέργειας. Το πιο συγκρουσιακό πεδίο πολιτικής, όπου καταγράφεται η χαμηλότερη νομοθετική συναίνεση, είναι αυτό της Παιδείας, ενώ ακολουθεί η Υγεία, το Κράτος και Δημόσια Διοίκηση, και η Οικονομία. Στο Γράφημα 3 παρουσιάζεται η νομοθετική συναίνεση των κομμάτων της αντιπολίτευσης ανά πεδίο πολιτικής.

Γράφημα 3. Νομοθετική Συναίνεση από τα κόμματα της αντιπολίτευσης ανά πεδίο πολιτικής επί κυβέρνησης ΝΔ, Ιούλιος 2019 – Δεκέμβριος 2021

Σημείωση: Σε παρένθεση δίνεται ο αριθμός των νομοσχεδίων.

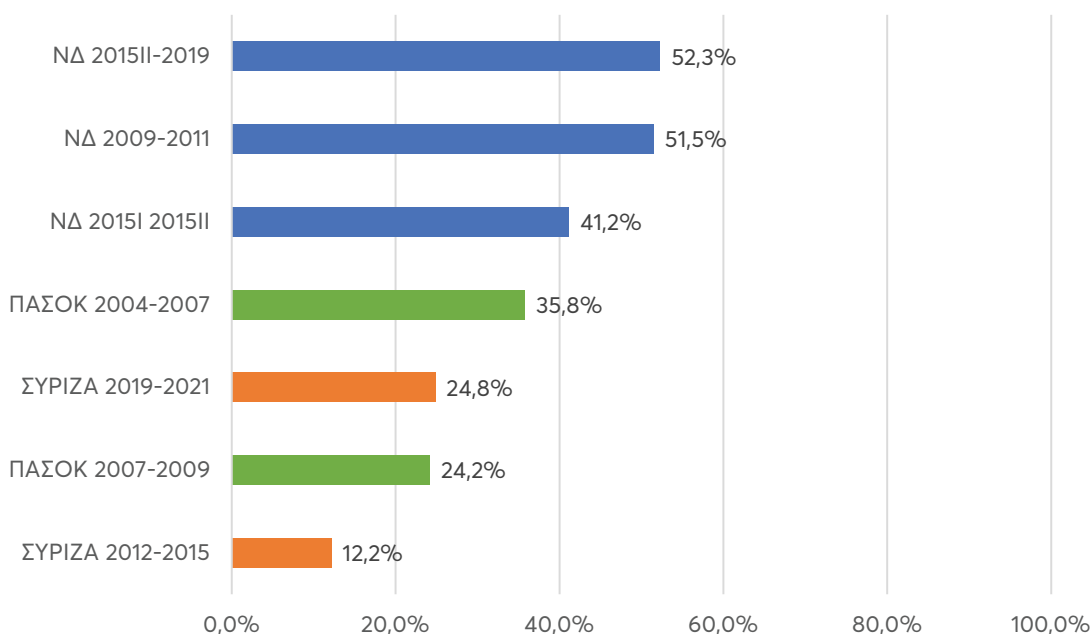
Στον τομέα Εθνική Άμυνα & Εξωτερική Πολιτική περιλαμβάνονται οι διεθνείς συμβάσεις.

Η νομοθετική συναίνεση στην αντιπολίτευση από το 2004 μέχρι σήμερα

Αξιωματική αντιπολίτευση

Τα κόμματα που βρέθηκαν στην αξιωματική αντιπολίτευση καθ' όλη την περίοδο 2004-2021 δεν εμφανίζεται να διατηρούν ενιαία και σταθερή στάση απέναντι στο νομοθετικό έργο της πλειοψηφίας. Ο ΣΥΡΙΖΑ, ως αξιωματική αντιπολίτευση την περίοδο 2012-2015, σημείωσε τη μικρότερη νομοθετική συναίνεση, ενώ το ΠΑΣΟΚ την περίοδο 2007-2009, και ο ΣΥΡΙΖΑ την περίοδο 2019-2021 παρουσιάζουν μία ηπιότερη στάση, υπερψηφίζοντας επί της αρχής περίπου 1 στα 4 νομοσχέδια της πλειοψηφίας. Ακόμα πιο συναινετικό ήταν το ΠΑΣΟΚ την περίοδο 2004-2007, υπερψηφίζοντας πάνω από 1 στα 3 νομοσχέδια. Η ΝΔ τις περιόδους 2009-2011 και 2015-2019 σημείωσε τη μεγαλύτερη νομοθετική συναίνεση, υπερψηφίζοντας επί της αρχής περίπου 2 στα 4 νομοσχέδια της πλειοψηφίας (βλ. *Γράφημα 4*).

Γράφημα 4. Νομοθετική Συναίνεση κομμάτων αντιπολίτευσης 2004-2021

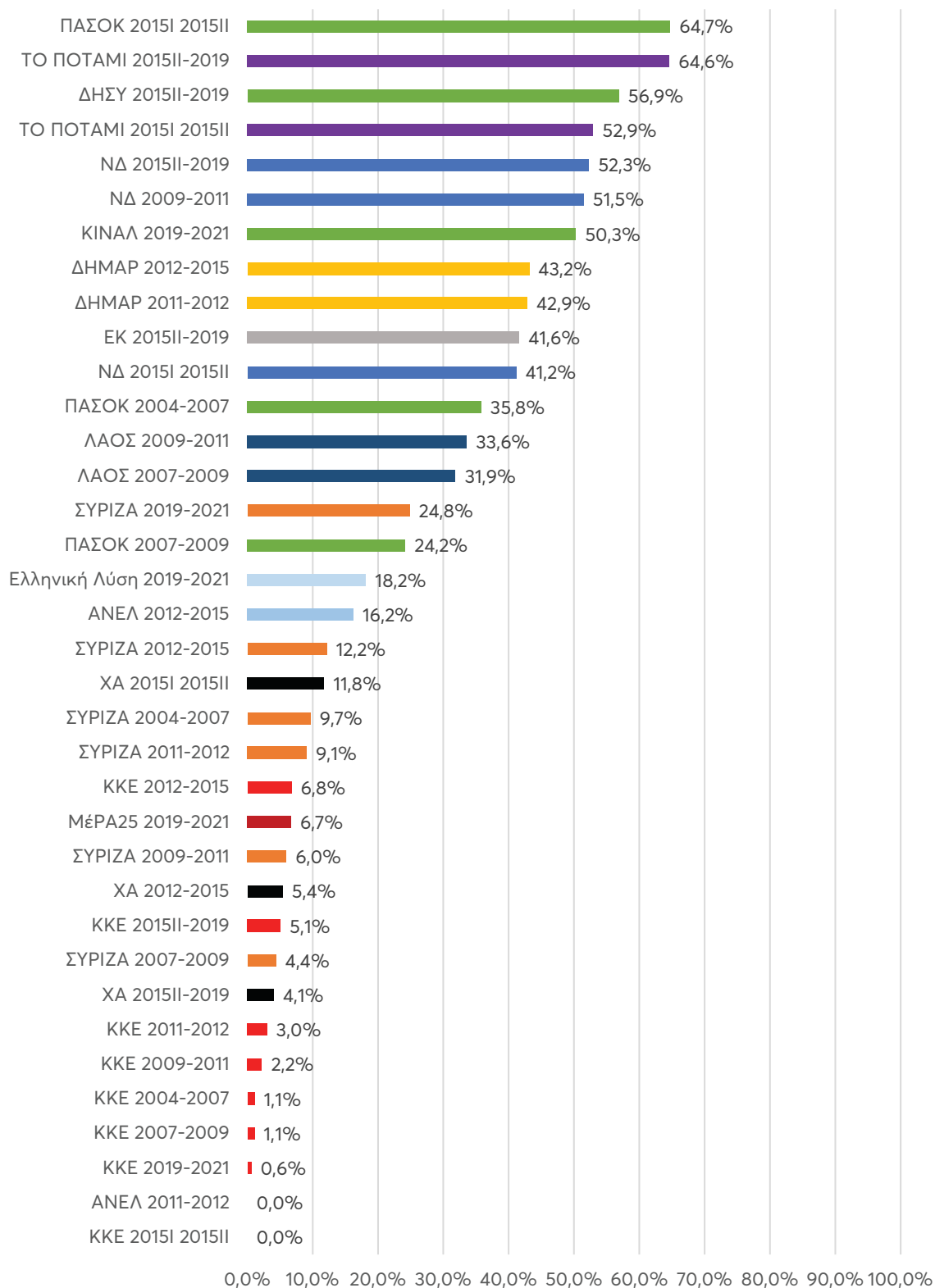

Σύνολο αντιπολίτευσης

Στο *Γράφημα 5* παρουσιάζεται η νομοθετική συναίνεση όλων των κομμάτων που έχουν βρεθεί στην αντιπολίτευση την περίοδο 2004-2021 από το μεγαλύτερο στο μικρότερο ποσοστό. Το ΠΑΣΟΚ της περιόδου Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2015 σημείωσε τη μεγαλύτερη νομοθετική συναίνεση κόμματος της αντιπολίτευσης με 64,7%⁴, ακολουθούμενο από το ΠΟΤΑΜΙ, το οποίο την περίοδο Σεπτέμβριος 2015 – Ιούλιος 2019 σημείωσε σχεδόν ίδιο ποσοστό νομοθετικής συναίνεσης, 64,6%. Σταθερά, το κόμμα με τη χαμηλότερη νομοθετική συναίνεση είναι το ΚΚΕ.

4 Είναι χρήσιμο να σημειωθεί πως η κυβέρνηση ψήφισε συνολικά μόνο 17 νόμους την σύντομη περίοδο διακυβέρνησης της.

Γράφημα 5. Νομοθετική Συναίνεση κομμάτων αντιπολίτευσης 2004-2021

Νομοθετική συναίνεση και ιδεολογική τοποθέτηση

Η ιδεολογική θέση των κομμάτων φαίνεται να συνδέεται με τη νομοθετική συναίνεση. Όπως φαίνεται και από το *Γράφημα 6*, όταν η ιδεολογική τοποθέτηση των κομμάτων βρίσκεται πιο κοντά στο κέντρο της παραδοσιακής κλίμακας αριστεράς (0) – δεξιάς (10), τα κόμματα της αντιπολίτευσης δείχνουν να συναινούν περισσότερο στο νομοθετικό έργο της κυβερνητικής πλειοψηφίας. Σε αντίθεση, όταν η ιδεολογική τοποθέτηση των κομμάτων βρίσκεται πιο κοντά στα δύο άκρα της κλίμακας αριστεράς – δεξιάς, τα κόμματα της αντιπολίτευσης φαίνεται να συναινούν σημαντικά λιγότερο στο νομοθετικό έργο της κυβερνητικής πλειοψηφίας.

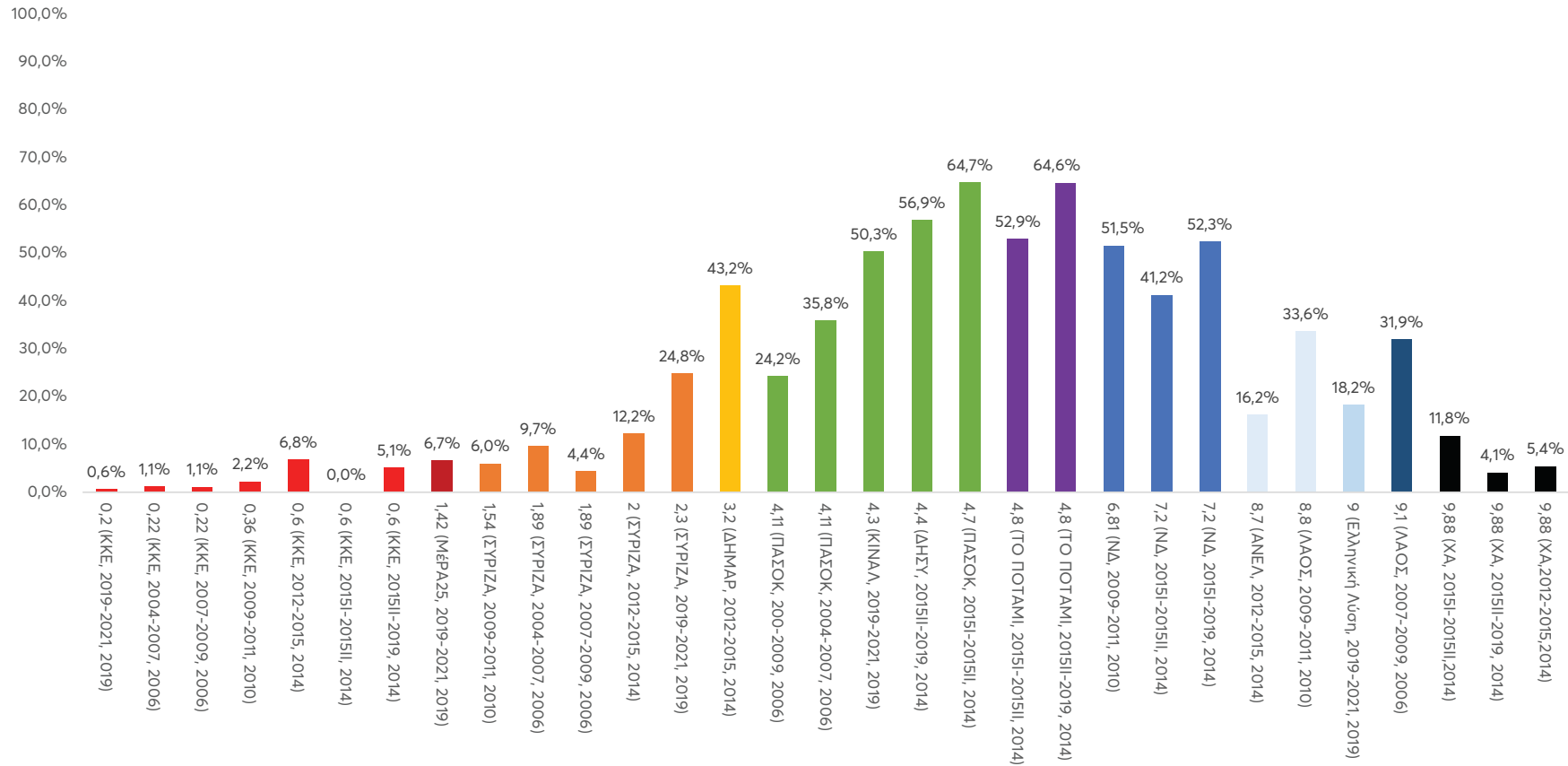
Μία από τις ερμηνείες αυτής της σχέσης που αποτυπώνεται μπορεί να είναι πως τα κόμματα που τείνουν προς τα άκρα της ιδεολογικής κλίμακας παρουσιάζουν μία αντισυστημική στάση, επομένως καταψηφίζουν το μεγαλύτερο μέρος της εφαρμοσμένης πολιτικής των, κατ' αυτών, συστημικών κυβερνήσεων. Τα κόμματα που εμφανίζουν μία πιο αντισυστημική συμπεριφορά τείνουν να χρησιμοποιούν την εφαρμοσμένη πολιτική (*policy making*) πολύ λιγότερο σε σχέση με άλλα μέσα κομματικής δράσης και εκπροσώπησης όπως ο κοινοβουλευτικός έλεγχος (*scrutiny*).⁵ Για παράδειγμα, το ΚΚΕ, που παραμένει η σταθερά της αντιπολίτευσης στην Βουλή, συναινεί σε πολύ μικρό βαθμό στην εφαρμοσμένη πολιτική που ασκείται από κυβερνητικές πλειοψηφίες είτε βρίσκονται κοντά στο κέντρο της παραδοσιακής κλίμακας αριστεράς – δεξιάς είτε βρίσκονται ιδεολογικά εγγύτερα στο κόμμα, αλλά παραμένουν για αυτό «συστημικές», ενώ δραστηριοποιείται έντονα σε άλλες μορφές πολιτικής δράσης.

Νομοθετική συναίνεση ανά πεδίο πολιτικής

Στον *Πίνακα 1*, παρουσιάζεται η νομοθετική συναίνεση για όλα τα κόμματα που έχουν βρεθεί στην αντιπολίτευση την περίοδο 2004-2021, τόσο στο σύνολο της νομοθέτησης, όσο και ανά επιμέρους πεδίο πολιτικής. Στα 17 χρόνια για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα στη Βουλή, η μεγαλύτερη νομοθετική συναίνεση των κομμάτων της αντιπολίτευσης επιτυγχάνεται διαχρονικά στην Εθνική Άμυνα & Εξωτερική Πολιτική (όπου συμπεριλαμβάνονται οι διεθνείς συμβάσεις), ενώ η μικρότερη νομοθετική συναίνεση στο Κράτος & τη Δημόσια Διοίκηση, την Παιδεία, και την Οικονομία.

5 Βλ. Louwarse T., Otjes S. 2019, σελ. 491, ο.π.

Γράφημα 6. Νομοθετική συναίνεση και τοποθέτηση των κομμάτων της αντιπολίτευσης στην κλίμακα αριστερά - δεξιά, 2004-2021

Σημείωση: Σε παρένθεση δίνεται το κόμμα, η περίοδος αντιπολίτευσης και το πλησιέστερο διαθέσιμο έτος εκτίμησης της πολιτικής του θέσης.
 Δεδομένα για την εκτίμηση της πολιτικής θέσης: Chapel Hill Expert Survey policy.
 Jolly, Seth, Ryan Bakker, Liesbet Hooghe, Gary Marks, Jonathan Polk, Jan Rovny, Marco Steenbergen, and Milada Anna Vachudova. Forthcoming. "Chapel Hill Expert Survey Trend File, 1999 - 2019." Electoral Studies. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2021.10242>

Πίνακας 1. Νομοθετική Συναίνεση από τα κόμματα της αντιπολίτευσης ανά πεδίο πολιτικής 2004 – 2021

(Σε παρένθεση δίνεται ο αριθμός των νομοσχεδίων που ψηφίστηκαν. Μόνο στο πεδίο Εθνική Άμυνα & Εξωτερική Πολιτική συμπεριλαμβάνονται οι διεθνείς συμβάσεις, ενώ στο σύνολο που εμφανίζεται στην πρώτη στήλη δεν συμπεριλαμβάνονται. Έντονο πράσινο = μεγαλύτερη νομοθετική συναίνεση)

	Σύνολο	Οικονομία	Δικαιοσύνη & Δικαιώματα	Παιδεία	Υγεία	Κράτος & Δημόσια Διοίκηση	Περιβάλλον & Ενέργεια	Εθνική Άμυνα & Εξωτερική Πολιτική	Πολιτισμός & Αθλητισμός
ΝΔ									
ΠΑΣΟΚ 2009-2011	51,50%	45,8% (59)	76,9% (26)	40,0% (5)	25,0% (4)	47,1% (17)	57,1% (14)	93,6% (47)	33,3% (3)
ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ Ιανουάριος - Σεπτέμβριος 2015	41,20%	60,0% (10)	50,0% (2)	0,0% (1)		0,0% (3)			0,0% (1)
ΣΥΡΙΖΑ - ΑΝΕΛ 2015-2019	52,30%	61,3% (80)	47,1% (17)	33,3% (15)	64,3% (14)	32,1% (28)	61,1% (18)	71,7% (53)	37,5% (8)
ΣΥΝ / ΣΥΡΙΖΑ									
ΝΔ 2004-2007	9,70%	7,7% (78)	20,0% (15)	0,0% (1)	15,4% (13)	3,2% (31)	0,0% (1)	76,9% (169)	15,4% (13)
ΝΔ 2007-2009	4,40%	2,1% (48)	30,0% (10)	0,0% (6)	0,0% (3)	0,0% (16)	0,0% (2)	55,6% (18)	0,0% (4)
ΠΑΣΟΚ 2009-2011	6,00%	1,7% (59)	15,4% (26)	0,0% (5)	0,0% (4)	11,8% (17)	0,0% (14)	14,9% (47)	33,3% (3)
ΠΑΣΟΚ - ΝΔ - ΛΑΟΣ 2011-2012	9,10%	0,0% (15)	20,0% (5)	100,0% (1)	0,0% (1)	16,7% (6)	0,0% (3)	66,7% (3)	0,0% (1)
ΝΔ - ΠΑΣΟΚ (+ΔΗΜΑΡ) 2012-2015	12,20%	10,9% (55)	22,2% (18)	0,0% (5)	8,3% (12)	22,7% (22)	0,0% (18)	34,8% (46)	50,0% (2)
ΝΔ 2019-2021	24,80%	29,5% (61)	36,4% (22)	0,0% (6)	4,8% (21)	23,1% (26)	7,1% (14)	81,8% (33)	25,0% (8)
ΠΑΣΟΚ / ΔΗΣΥ / ΚΙΝΑΛ									
ΝΔ 2004-2007	35,80%	39,7% (78)	40,0% (15)	0,0% (1)	46,2% (13)	22,6% (31)	0,0% (1)	92,9% (169)	46,2% (13)

	Σύνολο	Οικονομία	Δικαιοσύνη & Δικαιώματα	Παιδεία	Υγεία	Κράτος & Δημόσια Διοίκηση	Περιβάλλον & Ενέργεια	Εθνική Άμυνα & Εξωτερική Πολιτική	Πολιτισμός & Αθλητισμός
ΝΔ 2007-2009	24,20%	16,7% (48)	50,0% (10)	16,7% (6)	27,3% (3)	18,8% (16)	100,0% (2)	94,4% (18)	50,0% (4)
ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ Ιανουάριος - Σεπτέμβριος 2015	64,70%	80,0% (10)	50,0% (2)	0,0% (1)		33,3% (3)			100,0% (1)
ΣΥΡΙΖΑ - ΑΝΕΛ 2015-2019	56,90%	61,3% (80)	58,8% (17)	40,0% (15)	64,3% (14)	46,4% (28)	72,2% (18)	86,8% (53)	37,5% (8)
ΝΔ 2019-2021	50,30%	47,5% (61)	54,5% (22)	16,7% (6)	47,6% (21)	46,2% (26)	57,1% (14)	97,0% (33)	62,5% (8)
ΚΚΕ									
ΝΔ 2004-2007	1,10%	0,0% (78)	0,0% (15)	0,0% (1)	7,7% (13)	0,0% (31)	0,0% (1)	48,5% (169)	7,7% (13)
ΝΔ 2007-2009	1,10%	0,0% (48)	10,0% (10)	0,0% (6)	0,0% (3)	0,0% (16)	0,0% (2)	33,3% (18)	0,0% (4)
ΠΑΣΟΚ 2009-2011	2,20%	1,7% (59)	3,8% (26)	0,0% (5)	0,0% (4)	0,0% (17)	0,0% (14)	2,1% (47)	33,3% (3)
ΠΑΣΟΚ - ΝΔ - ΛΑΟΣ 2011-2012	3,00%	0,0% (15)	0,0% (5)	100,0% (1)	0,0% (1)	0,0% (6)	0,0% (3)	33,3% (3)	0,0% (1)
ΝΔ - ΠΑΣΟΚ (+ΔΗΜΑΡ) 2012-2015	6,80%	0,0% (55)	5,6% (18)	0,0% (5)	8,3% (12)	9,1% (22)	0,0% (18)	13,0% (46)	50,0% (2)
ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ Ιανουάριος - Σεπτέμβριος 2015	0,00%	0,0% (10)	0,0% (2)	0,0% (1)		0,0% (3)			0,0% (1)
ΣΥΡΙΖΑ - ΑΝΕΛ 2015-2019	5,10%	1,3% (80)	11,8% (17)	13,3% (15)	21,4% (14)	0,0% (28)	0,0% (18)	1,9% (53)	12,5% (8)
ΝΔ 2019-2021	0,60%	0,0% (61)	0,0% (22)	0,0% (6)	0,0% (21)	3,8% (26)	0,0% (14)	3,0% (33)	0,0% (8)

	Σύνολο	Οικονομία	Δικαιοσύνη & Δικαιώματα	Παιδεία	Υγεία	Κράτος & Δημόσια Διοίκηση	Περιβάλλον & Ενέργεια	Εθνική Άμυνα & Εξωτερική Πολιτική	Πολιτισμός & Αθλητισμός
ΑΝΕΛ									
ΠΑΣΟΚ - ΝΔ - ΛΑΟΣ 2011-2012	0,00%	0,0% (1)				0,0% (1)		100,0% (1)	
ΝΔ - ΠΑΣΟΚ (+ΔΗΜΑΡ) 2012-2015	16,20%	16,4% (55)	33,0% (18)	20,0% (5)	25,0% (12)	9,1% (22)	0,0% (18)	67,4% (46)	100,0% (2)
ΛΑΟΣ									
ΝΔ 2007-2009	31,90%	16,7% (48)	60,0% (10)	66,7% (6)	36,4% (3)	37,5% (16)	100,0% (2)	72,2% (18)	25,0% (4)
ΠΑΣΟΚ 2009-2011	33,60%	27,1% (59)	38,5% (26)	60,0% (5)	50,0% (4)	23,5% (17)	35,7% (14)	70,2% (47)	66,7% (3)
ΠΟΤΑΜΙ									
ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ Ιανουάριος - Σεπτέμβριος 2015	52,90%	60,0% (10)	50,0% (2)	0,0% (1)		33,3% (3)			100,0% (1)
ΣΥΡΙΖΑ - ΑΝΕΛ 2015-2019	64,60%	62,5% (80)	76,5% (17)	42,9% (15)	57,1% (14)	52,2% (28)	70,6% (18)	86,8% (53)	66,7% (8)
ΔΗΜΑΡ									
ΠΑΣΟΚ - ΝΔ - ΛΑΟΣ 2011-2012	42,90%	0,0% (1)		100,0% (1)		42,9% (2)	0,0% (1)	100,0% (2)	
ΝΔ - ΠΑΣΟΚ (+ΔΗΜΑΡ) 2012-2015	43,20%	54,5% (55)	66,7% (18)	60,0% (5)	66,7% (12)	77,3% (22)	61,1% (18)	87,0% (46)	100,0% (2)

	Σύνολο	Οικονομία	Δικαιοσύνη & Δικαιώματα	Παιδεία	Υγεία	Κράτος & Δημόσια Διοίκηση	Περιβάλλον & Ενέργεια	Εθνική Άμυνα & Εξωτερική Πολιτική	Πολιτισμός & Αθλητισμός
ΧΑ									
ΝΔ - ΠΑΣΟΚ (+ΔΗΜΑΡ) 2012-2015	5,40%	5,5% (55)	0,0% (18)	0,0% (5)	16,7% (12)	13,6% (22)	0,0% (18)	13,0% (46)	0,0% (2)
ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ Ιανουάριος - Σεπτέμβριος 2015	11,80%	20,0% (10)	0,0% (2)	0,0% (1)		0,0% (1)			0,0% (1)
ΣΥΡΙΖΑ - ΑΝΕΛ 2015-2019	4,10%	2,5% (80)	5,9% (17)	6,7% (15)	14,3% (14)	3,6% (28)	0,0% (18)	9,4% (53)	0,0% (8)
ΕΚ									
ΣΥΡΙΖΑ - ΑΝΕΛ 2015-2019	41,60%	41,3% (80)	35,3% (17)	33,3% (15)	42,9% (14)	39,3% (28)	22,2% (18)	83,0% (53)	62,5% (8)
Ελληνική Λύση									
ΝΔ 2019-2021	18,20%	13,1% (61)	13,6% (22)	33,3% (6)	14,3% (21)	11,5% (26)	35,7% (14)	27,3% (33)	25,0% (8)
ΜέΡΑ25									
ΝΔ 2019-2021	6,70%	3,3% (61)	9,1% (22)	0,0% (6)	4,8% (21)	3,8% (26)	7,1% (14)	27,3% (33)	12,5% (8)

Μεθοδολογία και δεδομένα

Ο Δείκτης Νομοθετικής Συναίνεσης υπολογίζεται από το άθροισμα των νομοσχεδίων που υπερψήφισε επί της αρχής κάθε κόμμα προς το σύνολο των νομοσχεδίων που ψηφίστηκαν από την πλειοψηφία Ολομέλεια της Βουλής, σε μία κοινοβουλευτική περίοδο. Είναι χρήσιμο να σημειωθούν δύο βασικοί περιορισμοί της ανάλυσης: α) ότι η ψήφιση επί της αρχής δεν περιλαμβάνει ορισμένες κρίσιμες ψηφοφορίες που περιέχονται σε άρθρα και τροπολογίες, όπου το κάθε κόμμα μπορεί να υπερψηφίσει ή να καταψηφίσει σε αντίθεση με την ψήφο που έδωσε επί της αρχής· β) στην ανάλυση ανά πεδίο πολιτικής που παρουσιάζεται στον Πίνακα 1 θα πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη σημασία στον αριθμό των νομοσχεδίων ο οποίος παρατίθεται σε παρένθεση, καθώς σε ορισμένες περιπτώσεις πλήρης νομοθετική συναίνεση (ή το αντίστροφο) μπορεί να αφορά ελάχιστο αριθμό νομοσχεδίων που κατατέθηκαν.

Τα δεδομένα συλλέχθηκαν από τα πρακτικά των συνεδριάσεων των Κοινοβουλευτικών Επιτροπών και της Ολομέλειας όπως είναι διαθέσιμα στον ιστότοπο της Βουλής των Ελλήνων.⁶ Ακόμη, συμπληρωματικά στοιχεία για συγκεκριμένες περιόδους αντλήθηκαν από βάσεις δεδομένων που μας παραχωρήθηκαν από το τμήμα Επιστημονικών Συνεργατών της Κοινοβουλευτικής Ομάδας της Δημοκρατικής Συμπαράταξης (για την κοινοβουλευτική περίοδο 2012-2015), και από τον ιστότοπο vouliwatch (για την κοινοβουλευτική περίοδο 2015-2020).⁷

Στο πλαίσιο της μελέτης, εξετάστηκαν όλα τα νομοσχέδια και οι κυρώσεις διεθνών συμβάσεων που ήρθαν προς ψήφιση από τις εκλογές του Μαρτίου του 2004 ως και τις 31 Δεκεμβρίου του 2021. Ο συνολικός όγκος των νομοθετημάτων (νομοσχέδια και διεθνείς συμβάσεις) που εξετάστηκαν είναι 1.638, από τα οποία: 368 εισήχθησαν από την κυβέρνηση ΝΔ 2004-2007, 201 εισήχθησαν από την κυβέρνηση ΝΔ 2007-2009, 223 εισήχθησαν υπό την κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ 2009-2011, 45 εισήχθησαν από την κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ-ΝΔ-ΛΑΟΣ 2011-2012, 244 εισήχθησαν από την συγκυβέρνηση ΝΔ-ΠΑΣΟΚ και ΔΗΜΑΡ για τον πρώτο χρόνο 2012-2015, 17 εισήχθησαν από τη συγκυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2015, 284 εισήχθησαν από την νέα συγκυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ 2015 – 2019 και 256 εισήχθησαν υπό την κυβέρνηση της ΝΔ 2019.

Για την ανάλυση της ιδεολογικής τοποθέτησης χρησιμοποιήθηκαν οι εκτιμήσεις από τη βάση δεδομένων *1999-2019 Chapel Hill Expert Survey (CHES) trend file*.⁸ Οι εκτιμήσεις της ιδεολογικής τοποθέτησης αφορούν τα έτη 2006, 2010, 2014 και 2019. Η αντιστοίχιση με την κοινοβουλευτική περίοδο που κάθε κόμμα βρέθηκε στην αντιπολίτευση και το αντίστοιχο ποσοστό νομοθετικής συναίνεσης έγινε με το πλησιέστερο διαθέσιμο έτος εκτίμησης της ιδεολογικής τοποθέτησης.

Για την ανάλυση ανά πεδίο πολιτικής χρησιμοποιήθηκε κατηγοριοποίηση των Υπουργείων και των συναφών αρμοδιοτήτων τους όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα 2.

6 <https://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Psifisthenta-Nomoschedia>

7 <https://vouliwatch.gr/votewatch>

8 Jolly, Seth, Ryan Bakker, Liesbet Hooghe, Gary Marks, Jonathan Polk, Jan Rovny, Marco Steenbergen, and Milada Anna Vachudova. Forthcoming. "Chapel Hill Expert Survey Trend File, 1999-2019." *Electoral Studies*. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2021.102420>.

Πίνακας 2. Κατηγοριοποίηση νομοσχεδίων ανά πεδίο πολιτικής βάσει Υπουργείου και συναφούς αντικειμένου.

Πεδίο πολιτικής	Τα νομοσχέδια που υπερψηφίστηκαν από τα Υπουργεία και συναφή αντικείμενα
Οικονομία	Οικονομικών, Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Ανταγωνιστικότητας, Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, Τουρισμού, Αγροτικής Ανάπτυξης
Δικαιοσύνη & Δικαιώματα	Δικαιοσύνης, Προστασίας του Πολίτη, Δημόσιας Τάξης, Διαφάνειας, Μετανάστευσης και Ασύλου
Παιδεία	Παιδείας και Θρησκευμάτων, Έρευνας ⁹
Υγεία	Υγείας
Κράτος & Δημόσια Διοίκηση	Εσωτερικών, Υποδομών και Μεταφορών, Επικρατείας, Ψηφιακής Διακυβέρνησης, Τηλεπικοινωνιών, Ενημέρωσης, Διοικητικής Ανασυγκρότησης
Περιβάλλον & Ενέργεια	Περιβάλλοντος και Ενέργειας
Εθνική Άμυνα & Εξωτερική Πολιτική	Εθνική Άμυνας & Εξωτερικών
Πολιτισμός & Αθλητισμός	Πολιτισμού & Αθλητισμού

Ευχαριστίες

Το ΚΕΦΙΜ ευχαριστεί θερμά τη Μαρία Παπαγιάννη, φοιτήτρια στο τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου για την πολύτιμη βοήθεια της στη συλλογή των πρωτογενών δεδομένων της περιόδου 2021.

⁹ Την περίοδο όπου τα αντικείμενα της Έρευνας και της Παιδείας βρίσκονταν στο ίδιο Υπουργείο, κάθε νομοσχέδιο κατηγοριοποιήθηκε ξεχωριστά σύμφωνα με το περιεχόμενο του στο αντίστοιχο πεδίο πολιτικής.

Στέγη Μάρκου Δραγούμη
Μαιζώνος 38, Αθήνα
Τ: +30 210 5238373

www.kefim.org

info@kefim.org

[facebook.com/kefim.org](https://www.facebook.com/kefim.org)

twitter.com/kefimgr

[youtube/kefim](https://www.youtube.com/kefim)